

Remissvar för Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61)

Bakgrund

Svenska koreaadopterades nätverk (SKAN) har deltagit i referensgruppen kopplad till utredningen. Vi har därför fått möjlighet att ge synpunkter på *Sveriges internationella adoptionsverksamhet - lärdomar och vägen framåt* (SOU 2025:61), Dnr S2025/01111.

Vi vill inleda att tacka professor Anna Singer och hennes utredare Tina J. Nilsson, Pernilla Krusberg och Helena Norman för ett gediget arbete.

SKAN:s ställningstagande gällande utredningens förslag

SKAN tillstyrker alla utredarnas författningsförslag.

Förslag till tillägg

Sverige bör ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden

- Sverige undertecknade Konventionen år 2007. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter kritiserade Sverige 2009 för att inte ha ratificerat Konventionen. SKAN menar att en ratificering går väl i hand med att Barnkonventionen numer är lag i Sverige.

En offentlig ursäkt till adopterade personer och deras familjer

- SKAN vill påminna om att även adopterade personers förstaföräldrar (ursprungsföräldrar) har drabbats av oegentligheterna. Därför bör ursäkten även riktas till dem.
- Gällande ursäkten kan inspiration hämtas från Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset. I dagsläget arbetar bland annat Svenska kyrkan med en försoningsprocess. Den kan vara vägledande för en liknande process gällande övergrepp internationellt adopterade personer utsatts för.

Ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor

- Vi tillstyrker förslaget om inrättandet av ett resurscentrum. SKAN tillstyrker dock inte förslaget att centret ska placeras under Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). Detta eftersom många adopterade personer har lågt förtroende för MFoF. Vi föreslår att en vidare utredning genomförs om lämplig placering av centret.

SKAN vill också framföra vikten av att tjänsterna vid ett sådant centrum inte automatiskt tillsätts med personal från adoptionssammanslutningarna. Detta eftersom det är dessa aktörer som har känt till och begått oegentligheterna. Flertalet adopterade personer saknar också förtroende för dessa aktörer.

Ekonomiskt bidrag för resa till ursprungslandet och en nationell DNA-databas

- Den föreslagna nivån på det ekonomiska bidraget är lågt, då det endast täcker en mindre del av en sådan resa, och en ytterst liten del av resor till mindre tillgängliga ursprungsländer.

Nationella DNA-databaser finns i flera ursprungsländer. I Sydkorea sköts den nationella databasen av den koreanska polisen. Många adopterade personer har också lämnat sitt DNA i databaser som drivs av kommersiella företag. Detta gäller inte minst koreaadopterade personer då en man som adopterats från Sydkorea har donerat en större summa pengar till DNA-tester. Vi vill framföra vikten av att den svenska DNA-databasen kopplas samman med redan existerade databaser.

Verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige ska avvecklas

- SKAN ställer sig positiva till förslaget, inte minst mot bakgrund att utredningen visar att adoptionssammanslutningarna sedan starten varit involverade i oegentligheter.

Med tanke på de allvarliga oegentligheter som utredarna har påvisat föreslår dock SKAN att verksamheten avvecklas snarast, men allra senast den sista december 2028.

Stärkt kontroll av adoptioner över landsgränser

- SKAN ställer sig positivt till att en svensk domstol endast får pröva tillstånd till en adoption om en svensk myndighet har gett tillstånd till den. Om MFoF ska vara denna myndighet, vill vi framföra att det är av yttersta vikt att MFoF:s medgivande verksamhet måste vara **tydligt** avskild ifrån deras tillsyn av internationella adoptioner.

SKAN:s ställningstagande gällande utredningens författningsförslag

SKAN tillstyrker alla utredarnas författningsförslag.

Förslag till tillägg

1.1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

- Vi vill särskilt betona vikten av förslaget av 27 §: att barnet och den som ansöker om att få adoptera detta ska vara släkt eller redan ha en relation.

1.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

- 21 kap. Bidrag till ursprungssökning: SKAN vill påpeka att 25 procent av prisbasbeloppet dock är en låg summa, som inte täcker mycket av kostnaderna för en ursprungssökning. Detta gäller särskilt svårtillgängliga ursprungsländer där rutiner för ursprungssökning saknas och där tolk krävs.

1.7 Förslag till förordning om statsbidrag till försöksverksamhet med ursprungssökning för adopterade personer

- Vi vill särskilt betona vikten av stöd till ursprungssökning ska vara kostnadsfritt. Flera adopterade personer saknar resurser för att betala de summor som adoptionssammanslutningarna kräver för att hjälpa till med ursprungssökning.

1.11 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:115) med instruktion till utrikesrepresentationen

- SKAN vill framföra vikten av att utrikesrepresentationen etablerar kontakt med redan existerande aktörer som stöttar adopterade personer och våra ursprungsfamiljer på plats i respektive ursprungsland. Dessa aktörer ska inte endast vara adoptionsförmedlare, det vill säga de aktörer som varit involverade i oegentligheterna.

1.12 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:292) med instruktion för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

- SKAN tillstyrker **inte** förslaget att det nationella resurscentrumet förläggs till MFoF.

Förslag på vidare utredningar och tillägg

SKAN föreslår att

- regeringen ska tillsätta en upprättelseutredning med fokus på ekonomisk kompensation till alla internationellt adopterade personer som utsatts för oegentligheter i samband med sin adoption. Oegentligheterna inbegriper såväl adoptionsförfarande som placeringar av adopterade personer i familjer där den adopterade personen farit illa och där barnets bästa inte tillgodosetts. En sådan upprättelseutredningen tillsattes efter den så kallade Vanvårdsutredningen. SKAN menar att även adopterade personer förtjänar upprättelse.
- Folkbokföringslag (1991:481) bör revideras så att adoptanter tvingas att registrera namn på kända ursprungsföräldrar hos Skatteverket. I dagsläget är det helt upp till adoptanterna om de vill göra detta. Genom att avstå ifrån att registrera namn på kända ursprungsföräldrar, kränks adopterade barns rätt till ursprung. På så sätt kränks adopterade barns rättigheter enligt artikel 7 och 8 i Barnkonventionen. Dessa artiklar innebär att **alla** barn har rätt få

veta vilka deras föräldrar är och har rätt till kännedom om sina släktförhållanden. I dagsläget gäller dessa artiklar endast svenskfödda barn. Svenskfödda personer, men även vem som helst, kan vända sig till Skatteverket och fråga om föräldra-barnförhållanden. Denna rättighet bör även utlandsadopterade personer ha.

Undvikande av att registrera namn på kända ursprungsföräldrar bör klassificeras som ett folkbokföringsbrott.

Vi vill också framföra att MFoF bör påpeka olämpligheten i att svenska adoptionssammanslutningar uppmanar adoptanter att **inte** registrera namn på kända ursprungsföräldrar.

- Alla adoptionshandlingar som i dag ägs av adoptionssammanslutningar och förvaras på Riksarkivet bör övergå i statlig ägo. I dagsläget har sammanslutningarna möjlighet att förvägra adopterade personer att ta del av vår dokumentation.

Vidare bör lagen ändras så att alla privatpersoner som har adoptionsdokument måste överlämna dessa till Riksarkivet. Detta eftersom vårt ursprung tillhör oss, och inte en annan privatperson.

- Integritetsskyddsmyndigheten bör få i uppdrag att utreda om adoptionssammanslutningarna följer GDPR. Detta eftersom adoptionssammanslutningarna har personuppgifter om adopterade personer som vi inte har godkänt att de lagrar. Adoptionssammanslutningarna bör åläggas att meddela alla adopterade personer vilka de har personuppgifter om. Även om ursprungsföräldrar boendes i EU-länder kan ha sina personuppgifter lagrade hos adoptionssammanslutningarna utan att ha gett sitt medgivande till detta.

Övriga kommentarer

SKAN vill kommentera sammansättningen av såväl expertgruppen som tillsattes av den socialdemokratiskt ledda regeringen liksom referensgruppen som tillsattes av utredaren.

I expertgruppen har Adoptionscentrum liksom Barnen Framför Allt ingått. Vi vill framföra det olämpliga i att de aktörer som utreddes för att ha begått oegentligheterna också har fått agera experter i utredningen.

För att kunna tillvarata adopterade personers erfarenheter och kunskap tillsatte utredningen en referensgrupp. Inbjudan gick ut brett, vilket vi tycker var bra. Tanken med referensgruppen var att få inspel av adopterade personer, men flera

inbjudna föreningar valde att skicka adoptanter till mötena. Vi menar att det hade varit bättre om adoptanter hade utgjort en egen referensgrupp. Detta för att underlätta dialogen på mötena.

Med vänliga hälsningar,

Anna Jin Hwa Borstam

Hanna Sofia Jung Johansson, medlem i referensgruppen

Fatima Jonsson

Lisa Wool-Rim Sjöblom

i Svenska koreaadopterades nätverk

